

Emil Hammarlund – en av SAF:s grundare

Författare:

TAM-Arkiv

Emil Hammarlund föddes den 20 februari 1853 i Strövelstorp, Kristianstads län. Han kom från enkla förhållanden och utbildade sig till folkskollärare. Hammarlund var sedan verksam som folkskollärare i Östra Ljungby, Kåseberga, Lund och Stockholm. Han blev tidigt intresserad av skolpolitiska frågor och anslöt sig till de liberala idéerna.

Hammarlund var en av de ursprungliga grundarna av Sveriges allmänna folkskollärareförening (SAF) den 12 april 1880 och var länge en av de drivande krafterna i föreningen. Hammarlund blev känd som organisatören i föreningen. Han kom att tillhöra centralstyrelsen i 25 år, som vice ordförande och ordförande. En av hans viktigaste insatser var etableringen av föreningens tidskrift: Svensk läraretidning. Han var tidningens ansvarige utgivare 1881-1906. Under hans redaktörskap blev den en tidskrift som höll hög kvalitet: en publikation för lärare som behandlade både fackliga och pedagogiska frågor.

Hammarlund blev också invald i Sveriges riksdag. Han var ledamot av andra kammaren under perioderna 1885-1887 och 1891-1908, samt av första kammaren från 1909. Han anslöt sig till den liberala Friesenska diskussionsklubben 1897 och kvarstod där till 1899 därefter tillhörde han det liberala samlingspartiet. Hans främsta politiska intresse var givetvis skolfrågorna. Många av hans riksdagsmotioner handlade om dessa frågor. Även i riksdagens utskott gällde hans engagemang främst skolan. Som riksdagsman blev han en viktig länk mellan rikspolitiken och folkskolläraernas yrkesförening – SAF.

Efter sitt inträde i riksdagen samarbetade han också intimt med en annan legendarisk skolman, även han liberal: Fridtjuv Berg. De två samarbetade så intensivt att de av pressen blev kallade ”firman Hammarlund och Berg”.

Emil Hammarlund och hans maka Amanda gjorde också en stor insats för att utveckla en litteratur speciellt riktad till barn. Hammarlund menade att barnen borde få stifta bekantskap med den fantasifulle skattkista som de gamla sagorna utgjorde. År 1891 gavs den första jultidningen för barn ut – Jultomten. (Se artikel om SAGA-biblioteket).

Till en början var det svårt att övertyga de samtida författarna om projektet. Att skriva för barn var något helt nytt. Amanda Hammarlund gjorde då en stor insats för att få de svenska skriftställarna att fatta pennan. Hon uppsökte och uppmuntrade författare och konstnärer att bidra med berättelser och illustrationer till tidningen och sedermera till alla de barnböcker som kom att utgöra Saga-biblioteket. Försöket med tidningen blev en succé: såväl lärarkåren och pressen lovordade den nya publikationen. Den utkom första året i en upplaga på 70 000 exemplar för att efter fyra år vara uppe i en kvarts miljon!

Efter hand som tidningen växte i popularitet kom utgivarna på idén att barnen kanske behövde riktiga böcker – ett ”bibliotek”. Det skulle innehålla sådan litteratur som var intressant för barnen och som gjorde att deras läslust väcktes. Planerna ledde till att barnbiblioteket Saga skapades 1899, något som i framtiden fick stor betydelse.

Under de sista åren var Hammarlunds hälsa vacklande. År 1906 avsåg han sig ordförandeskapet för SAF, 1907 avgick han som redaktör för Svensk läraretidning. Emil Hammarlund avled den 9 februari 1910 då han under en promenad på en isbelagd sjö i vintermörkret gick igenom isen och drunknade.

Källor:

- Svensk Läraretidning. 1910, 1930, 1933.

Artikeln har skrivits för webbplatsen Lärarnas historia och publicerades i mars 2010. För källreferens ange: Författare, Artikelitel, www.lararnashistoria.se, 2010.